

Faktileht

Riigikogu Kantselei majandus- ja sotsiaalinfoosakond • • •

Nr 2/2005 • sotsiaalnäitajad – sündimus; Interneti kasutamine

Hea Faktilehe lugeja!

Käesolevas Faktilehes puudutame kahte teemat – sündimust ja Interneti kasutamist. Asetame rõhu Eesti ja rahvusvahelise olukorra võrdlusele. Ootame Teilt kommentaare ja ettepanekuid aadressil msi@riigikogu.ee.

• Sündimus

Madal sündimus on kahtlemata probleem, kuid debatt madala sündimuse üle on liialt Eestile keskendunud. Tuleb silmas pidada, et me ei ole ainsad, kes on selle probleemiga silmitsi. On riike, kus sündimuskordaja on veelgi madalam. See ei anna loomulikult põhjust kergenduseks ega muuda probleemi olemust, pigem osutab sellele, et kui probleemid on ühised, võiks neile ka üheskoos läheneda.

Enimkasutatav sündimust illustreeriv näitaja on summeeritud sündimuskordaja ehk teatud ajahetkel keskmiselt ühe fertiilses eas (15–49-aastase) naise kohta sünnitatud laste arv. Tabelis 1 on Eesti, Läti, Leedu ja Tšehhi summeeritud sündimuskordaja 2003. aastal. Oluline on märkida, et kõigis neis riikides on sündimuskordaja oma madalaimal tasemel juba olnud. Näiteks oli Lätis 1998. aastal sündimuskordaja 1,11 ja Tšehhis 1999. aastal 1,13. Eestis oli sündimuskordaja madalaim 1998. aastal – 1,28.

Tabel 1. Summeeritud sündimuskordaja 2003. a

Riik	Sündimuskordaja
Läti	1,29
Leedu	1,26
Eesti	1,37
Tšehhi	1,18

Allikad: Eesti, Läti, Leedu ja Tšehhi statistikaametid

Teatavat osa sündimuskordaja langusest tuleb seostada keskmise sünnitusea tõusuga. Esma-sünnituse edasilükkamine hilisemasse ikka, näiteks hariduse omandamise tõttu, toob kaasa

teise või kolmanda lapse sünni tõenäosuse kahanemise.

Samas langeb sündimuskordaja ajutiselt just sel perioodil, kui teatav kohort naisi lükkab sünnitamise edasi, s.t kui sünnitusiga tõuseb. Kui neil naistel on lapse muretsemise edasilükkamist põhjustanud tegur kõrvaldatud, tõuseb sündimuskordaja taas. Keskmise sünnitusea alanedes suureneb sündimuskordaja; nii juhtus laulva revolutsiooni ajal. Eestis langes keskmine esma-sünnitusiga 23,3-lt 1988. aastal 22,7-le 1991. aastal. Seega võib öelda, et laulva revolutsiooni ajal sündis lapsi, kes muidu oleksid sündinud võib-olla paar aastat hiljem.

Praeguseks on keskmine esmasünnitusiga Eestis tõusnud 24,5 aastale ning keskmine sünnitusiga 27,4 aastale. Need näitajad sarnanevad teiste võrdlusaluste riikidega (vt tabel 2), kuid Euroopa Liidus on keskmine sünnitusiga koguni kahe aasta võrra kõrgem. Seega võib arvata, et ka Eestis tõuseb keskmine sünnitusiga veel mõnda aega.

Tabel 2. Keskmine sünnitusiga ja keskmine esma-sünnitusiga 2003. a

Riik	Esma-sünnitusiga	Sünnitaja keskmine vanus
Läti	24,3	27,1
Leedu	24,3	26,9
Eesti	24,5	27,4
Tšehhi	24,9	27,2

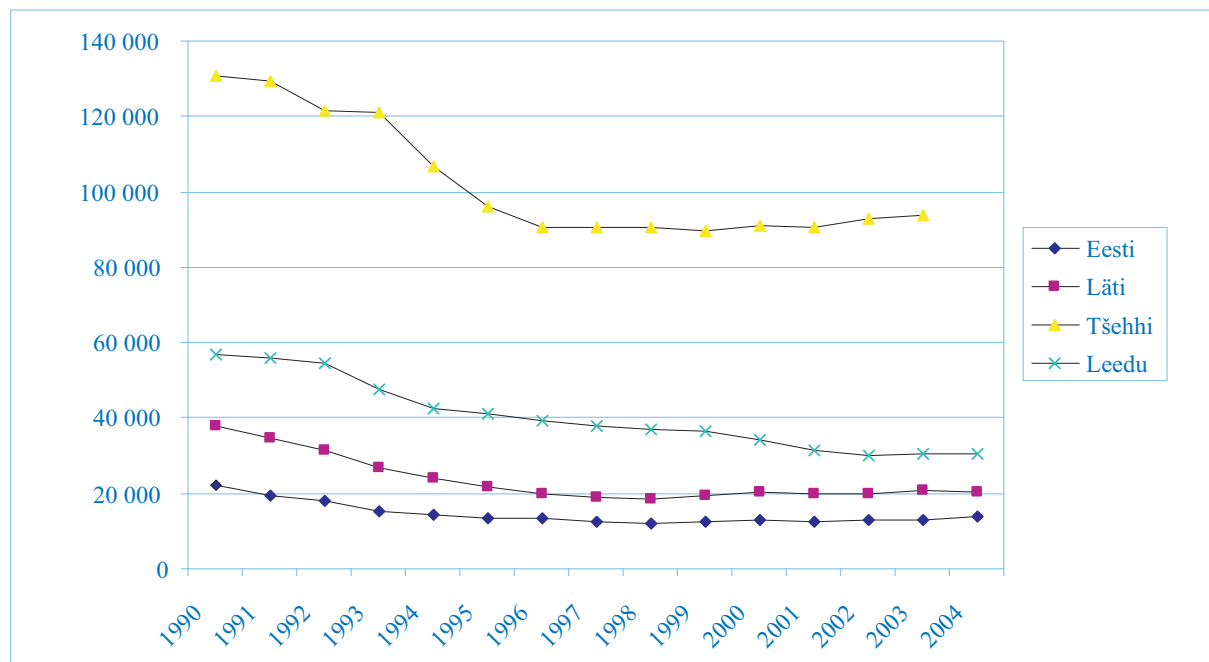
Allikad: Eesti, Läti, Leedu ja Tšehhi statistikaametid

Viimasel ajal on Eesti sündimuse tõusust kõneldes kasutatud elussündide absoluutarvu, sest need andmed selguvad kõige kiiremini. Sündimuskordaja väljaarvutamine nõuab lisaandmeid ja võtab seetõttu aega. Joonisel 1 on elussündide arv Eestis, Lätis, Leedus ja Tšehhis aastail 1990–2004.

1998. aastal oli elussündide arv Eestis kõige väiksem – kokku sündis 12 167 last. 2004. aastal

tõusis elussündide arv 13 993-le. Huvitav on märkida, et 1998. aastal oli ka Lätis elussündide arv väiksem (18 410), 2004. aastal tõusis see Eestiga võrreldaval määral 20 530-le. Tšehhidel oli kõige vähem sünde 1999. aastal (89 471), 2003. aastal oli neid 93 685. Leedus oli vähim elussünde 2002. aastal (30 014), 2004. aastal tõusis sündide arv 30 570-le.

Joonis 1. Elussündide koguarv

Allikad: Eesti, Läti, Leedu ja Tšehhi statistikaametid

Esitatud võrdlusandmetest saab teha järelduse, et reproduktiivnäitajate muutumine ühes või teises suunas on protsess ning selle mõjutamiseks on vaja muudatusi, mis ulatuvad palju kaugemale mõne uue peretoetuse loomisest.

Sündimuskordajate sarnase muutumise taga Ida-Euroopa riikides ei tule otsida ainult ühtede tegurite mõju, vaid paljude tegurite koosmõju.

● Interneti kasutamine

Interneti-kasutajate arv on muutunud üheks indikaatoriks, millega võrreldakse riikide info- ja kommunikatsioonivõrkude arengutaset.

Euroopa Komisjon tellis uuringu avalike teenuste elektroonilise kättesaadavuse kohta. Selle tulemused avaldati 3. märtsil 2005. Tellitud uuringu järgi on Eesti elektrooniliste avalike teenuste pakkumise ja kvaliteedi poolest uute Euroopa Liidu liikmesriikide seas ülekaalukalt parim. Avalikele teenustele püsijuurdepääsu loomisel on Eesti kõigi riikide pingereas neljas.

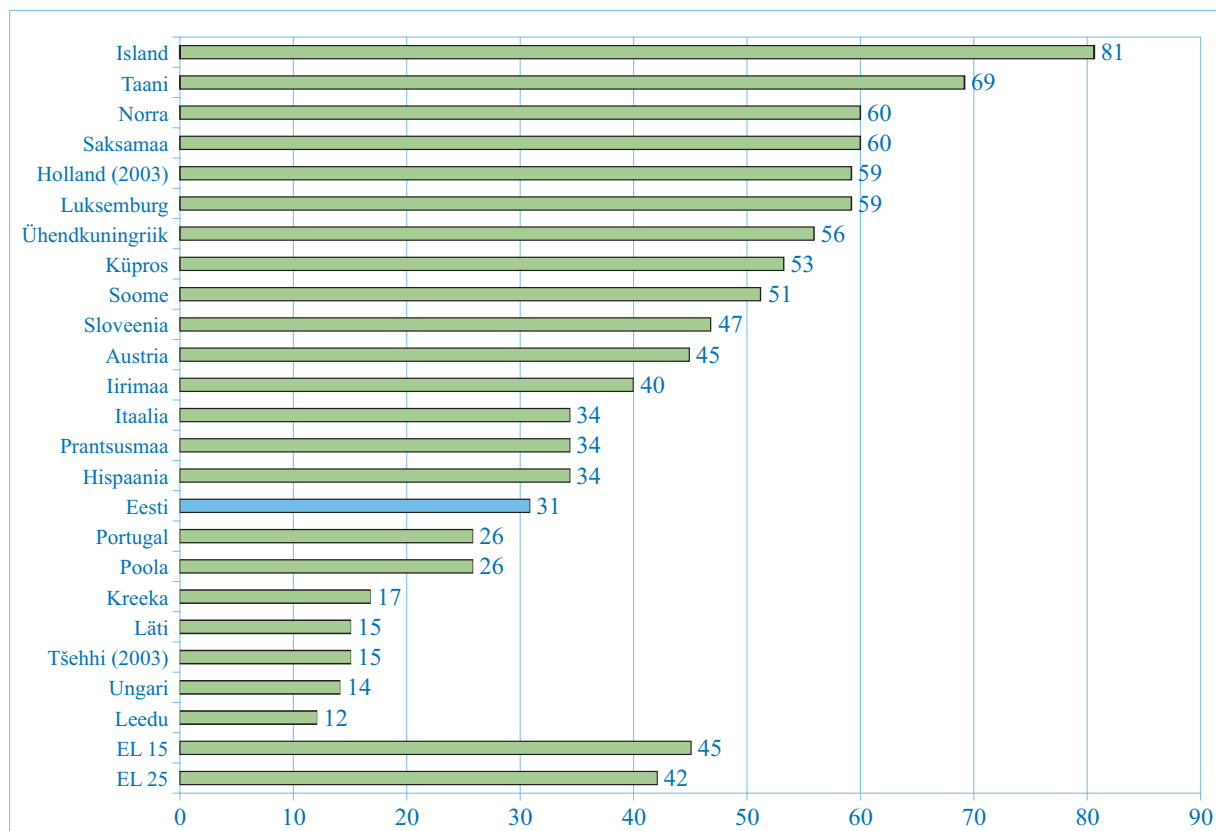
Elektrooniliste tervikteenuste (protsess on elektrooniline algusest lõpuni) pakkumise pingereas on Eesti kaheksas. Kuid on ka avalikke

teenuseid, mille elektroonilise võimaldamise poolest on Eesti viimaste hulgas (sotsiaalkindlustushüvitised, rahvastikuregister).

Euroopa Komisjoni tellitud ja Capgemini läbi viidud uuringuga saab tutvuda lähemalt aadressil: http://europa.eu.int/information_society/soccul/egov/egov_benchmarking_2005.pdf.

Eurostat on uuringutesse lülitanud mitmeid infotehnoloogia valdkonna indikaatoreid. Käesolevas faktilises vaata neist kolme: Interneti kasutamise võimalus kodus, Interneti kasutamine ametlikuks asjaajamiseks ja Interneti kasutamine õppimise eesmärgil.

Joonis 2. Interneti-ühendus kodus (%)

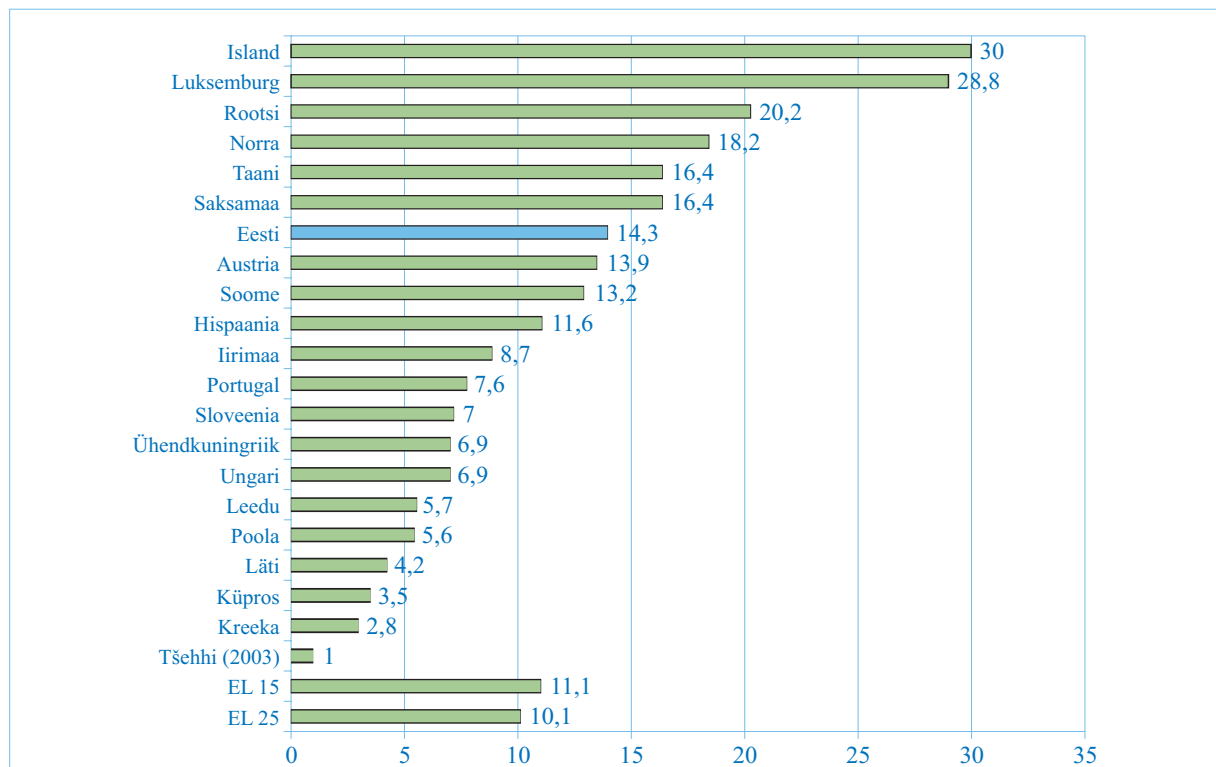

Allikas: Eurostat 2004

Joonisel 2 on toodud nende leibkondade osakaal, kellel on kodus Interneti-ühendus. Eurostati riikide võrdlusest puuduvad andmed Euroopa

Liidu liikmesriikide Rootsi, Belgia, Slovakkia ja Malta kohta.

Joonis 3. Internetti ametlikuks asjaajamiseks kasutatavate inimeste arv

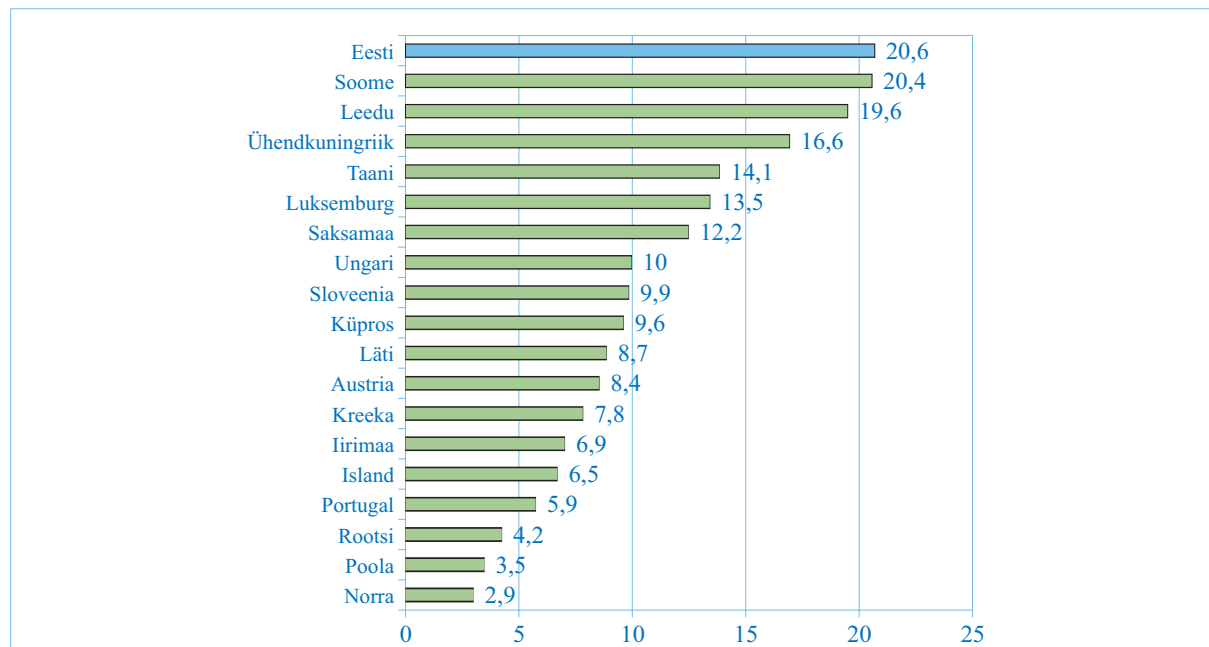

Allikas: Eurostat 2004

Eurostat on kogunud andmeid (vt joonis 3), mis näitavad elanikkonna osakaalu, kes suhtleb avalike institutsioonidega Interneti teel. Institutsioonidega suhtlemise all on mõeldud järgmisi tegevusi: avalikke institutsioone puudutava informatsiooni leidmine Interneti kaudu, mitme-

suguste avalduste blankettide leidmine ja välja-trükk ning täidetud avalduste ärasaatmine Interneti teel. Eurostati riikide võrdlusest puuduvad andmed Belgia, Prantsusmaa, Itaalia, Malta, Slovakkia ja Hollandi kohta.

Joonis 4. Interneti kasutamine õpinguis

Allikas: Eurostat 2004

Joonisel 4 on toodud inimeste osakaal, kes on kasutanud Interneti õppimise eesmärgil (koolis, kõrgkoolis, täienduskoolitusel, tööhõive võimaluste otsimisega seotud kursustel). Selles valdkonnas on Eesti positsioon väga kõrge, kuid

tuleb arvestada, et see on suhteliselt uus Eurostati indikaator ning paljude Euroopa Liidu liikmesriikide kohta andmed veel puuduvad (Hispaania, Prantsusmaa, Tšehhi, Slovakkia, Küpros, Malta).

Tabel 3. Õpilaste arvutikasutus väljaspool kooli 2000. a ja 2004. a

	Eesti linnakool		Vene linnakool		Eesti maakool	
	2004	2000	2004	2000	2004	2000
Kodus	81	49	72	37	60	33
Sõbra juures	80	58	72	56	71	41
Raamatukogus	36	19	22	15	56	25
Sugulase juures	44	31	30	18	48	29
Avalikus Interneti-punktis	32	20	26	14	38	17
Vanemate töö juures	37	36	17	19	22	19

Kokkuvõtteks võib öelda: Eestis on koduühendus küllaltki kallis ning seetõttu on Interneti-ühendusi kodus suhteliselt vähestel inimestel (vähem kui kolmandikul elanikest). Tänu “tiigrihüppele” on aga üldharidus-, kõrg- jt koolides ning haridus-asutustes Interneti-ühendus massiliselt tasuta olemas ning Interneti-kasutajate osakaal haridus-

sfääris seega teiste riikidega võrreldes suur. Et ka õpilasi ja üliõpilasi on Interneti-kasutajate hulgas väga palju (nii Eestis kui ka Soomes), on selge, miks on need riigid selle indikaatori lõikes nii heal positsioonil. Eestis on ligikaudu 33% ja Soomes 44% kõigist 20–29-aastastest üliõpilased.